

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора,
завідувача кафедри- професора кафедри теорії та методики
фізичної культури Сумського державного педагогічного університету
імені А. С. Макаренка Рибалка Петра Федоровича
на дисертацію Візирякіної Олени Михайлівни «Підготовка майбутніх
фахівців галузі охорони здоров'я в закладах вищої освіти до взаємодії
в мультиміждисциплінарних командах», подану на здобуття наукового
ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта
(за спеціалізаціями), галузь знань 01/Педагогіка**

Актуальність дисертаційної роботи та її зв'язок із науковими дослідженнями. У сучасних умовах суспільного розвитку та трансформації системи вищої освіти особливої актуальності набуває проблема професійної підготовки фахівців галузі охорони здоров'я, зокрема майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії. Сучасні соціальні виклики, зміни в організації реабілітаційної допомоги та утвердження людиноцентричної парадигми зумовлюють необхідність переосмислення змісту й організаційно-методичних засад професійної підготовки таких фахівців.

Трансформаційні процеси в системі реабілітаційної допомоги спрямовані на утвердження людиноцентричної моделі, орієнтованої на потреби, можливості та індивідуальні цілі особи, що передбачає поступове подолання фрагментарного й вузькопрофільного підходів до організації реабілітаційного процесу.

У цьому контексті особливого значення набуває професійна діяльність фахівців спеціальності 227 «Терапія та реабілітація» (фізична терапія, ерготерапія), ефективність якої значною мірою визначається їхньою здатністю до професійної взаємодії та командної роботи.

Актуальність формування готовності майбутніх фахівців до взаємодії в мультиміждисциплінарних командах зумовлена, з одного боку, сучасними міжнародними підходами та рекомендаціями Всесвітньої організації охорони здоров'я щодо організації комплексної реабілітаційної допомоги, а з іншого – реальними викликами сьогодення.

Серед них особливого значення набуває зростання кількості випадків складних травм, політравм та інших ушкоджень, які потребують тризального,

послідовного й комплексного реабілітаційного супроводу. За таких умов професійна діяльність у системі «людина – людина» передбачає не лише сформованість спеціальних професійних компетентностей, а й готовність фахівців до ефективної комунікації, координації професійних дій та конструктивної взаємодії з представниками інших спеціальностей, зокрема лікарями, логопедами, психологами, соціальними працівниками та іншими членами реабілітаційної команди.

Ефективна діяльність мультиміждисциплінарної команди забезпечує інтеграцію професійних компетентностей її учасників, узгодженість прийняття клінічних рішень, комплексність оцінювання потреб пацієнта та послідовність реалізації реабілітаційних заходів. Такий підхід сприяє підвищенню якості реабілітаційної допомоги, зменшенню ризику професійних помилок, забезпеченню безперервності реабілітаційного процесу та досягненню оптимальних результатів для пацієнта.

З огляду на зазначене, перед сучасними закладами вищої освіти, які здійснюють підготовку здобувачів за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» (фізична терапія, ерготерапія), постає стратегічне завдання щодо вдосконалення змісту, форм і методів професійної підготовки відповідно до сучасних вимог реабілітаційної практики. Одним із пріоритетних напрямів такого вдосконалення є формування готовності майбутніх фахівців до професійної взаємодії в мультиміждисциплінарній команді. Це актуалізує потребу в розробленні, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності технології підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії до командної взаємодії, здатної забезпечити належний рівень їхньої професійної готовності до роботи в сучасному реабілітаційному середовищі.

В Україні ця проблема є особливо актуальною через низку чинників.

По-перше, стрімко зростаючим попитом на висококваліфіковані послуги з фізичної терапії та ерготерапії та реальним дефіцитом фахівців, здатних ефективно працювати у сучасних мультиміждисциплінарних реабілітаційних командах;

По-друге, необхідністю приведення вітчизняних освітніх програм підготовки майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я у відповідність до міжнародних стандартів (зокрема з урахуванням МКФ) та недостатньою інтеграцією у зміст підготовки здобувачів, сучасних нейрофізіологічних та мануальних технологій відновлення;

По-третє, можливістю вступу до магістратури зі спеціальності «Фізична терапія, ерготерапія» здобувачів з різним рівнем попередньої фахової підготовки та недостатньою адаптацією магістерських освітніх програм до цієї різноманітності.

Зв'язок з науковими програмами, темами, планами. Актуальність теми дисертаційного дослідження також підтверджується її виконанням у межах теми дисертації і є складовою частиною комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри початкової і професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди «Інноваційні технології в підготовці фахівців різних галузей» (державний реєстраційний номер: 0120U104987 від 20. 09. 2024).

Нові факти, одержані здобувачем. Можемо підтвердити, що **наукова новизна дослідження** визначається тим, що в роботі *вперше*

- розроблено та теоретично обґрунтовано технологію підготовки майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я за спеціальністю 227 «Терапія та реабілітація» (фізична терапія, ерготерапія) до взаємодії в мультиміждисциплінарних командах, структурно представлену концептуально-орієнтаційним, змістовно-процесуальним і контрольним-результативним блоками;
- визначено критерії (мотиваційно-вольовий, знаннєво-функціональний, рефлексивний) та відповідні їм показники готовності майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я до взаємодії в мультиміждисциплінарних командах;
- експериментально перевірено та доведено ефективність комплексу педагогічних засобів і технологій формування готовності майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я до взаємодії в мультиміждисциплінарних командах, зокрема імітаційних технологій та кейс-методу, заснованих на моделюванні реальних клінічних ситуацій, для формування навичок професійного прийняття рішень; коучингово-інтерактивних занять, реалізованих на засадах

мультиміждисциплінарного підходу, для подолання комунікативних бар'єрів і підвищення професійної впевненості; використання інструментарію Міжнародної класифікації функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я (МКФ) як уніфікованої професійної мови для здійснення оцінювання, постановки реабілітаційних цілей та планування реабілітаційного втручання;

- розроблено авторське визначення поняття «взаємодія майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я в мультиміждисциплінарних командах» як системи професійних відносин і спільної діяльності фахівців галузі охорони здоров'я, що ґрунтується на інтеграції компетентностей, професійному спілкуванні, партнерстві, координації спільних дій, взаємній довірі та повазі, підзвітності й розподіленій відповідальності за результати реабілітаційного процесу;

- уточнено зміст понять «майбутній фахівець галузі охорони здоров'я», «мультиміждисциплінарна команда», «освітня технологія» та інших базових понять дослідження в контексті професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії та ерготерапії;

- набули подальшого розвитку теоретичні та практичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я в умовах трансформації сучасної системи реабілітаційної допомоги, розвитку мультиміждисциплінарного підходу та інтеграції окремих положень європейського досвіду професійної освіти.

Практична значущість одержаних результатів дослідження визначається розробленням, теоретичним обґрунтуванням та експериментальною перевіркою ефективності технології, що забезпечує можливість її практичного застосування в системі професійної підготовки фахівців галузі охорони здоров'я. Результати експериментального дослідження підтвердили ефективність запропонованої технології, що створює підґрунтя для її впровадження в освітній процес закладів вищої освіти та використання в системі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної терапії та реабілітації.

Розроблені в межах дослідження теоретичні положення, методичні підходи та практичні матеріали можуть бути інтегровані в освітній процес підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-

професійними програмами спеціальності 227 «Терапія та реабілітація», зокрема під час опанування освітнього компонента «Фізична терапія в педіатрії». Запропонована технологія та її структурно-змістове забезпечення мають потенціал адаптації до викладання інших клінічних дисциплін, що розширює можливості їх практичного застосування в професійній підготовці майбутніх фахівців.

Практичні результати дослідження доцільно використовувати під час організації та проведення клінічної практики здобувачів вищої освіти на базах практики, а також у системі післядипломної освіти та підвищення кваліфікації фахівців галузі охорони здоров'я. Застосування розроблених матеріалів у зазначених напрямках сприятиме удосконаленню змісту та організаційно-методичного забезпечення професійної підготовки фахівців відповідно до сучасних вимог практичної охорони здоров'я.

Матеріали та результати дисертаційного дослідження можуть бути використані як науково-методична основа для розроблення навчально-методичних посібників, методичних рекомендацій та інших видів навчально-методичного забезпечення, а також під час підготовки курсових, кваліфікаційних і науково-дослідних робіт здобувачів вищої освіти. Сукупність одержаних результатів розширює можливості практичної реалізації науково обґрунтованих підходів до професійної підготовки фахівців фізичної терапії та реабілітації та може бути використана як підґрунтя для подальшого вдосконалення освітнього процесу в закладах вищої освіти.

Повнота викладу основних результатів дисертації в наукових виданнях. Основні положення й результати дисертаційної роботи висвітлено у 12 одноосібних публікаціях, зокрема, 4 статті – у наукових фахових виданнях, 1 стаття – у міжнародній періодичній збірці наукових праць, 2 статті – в українських періодичних виданнях, 5 публікацій – у збірниках матеріалів і тез всеукраїнських (2) та міжнародних конференцій (3).

Оцінка змісту дисертації, її завершеність та оформлення.

Зміст дисертації цілком відбиває результати наукового пошуку у відповідності до поставлених завдань.

У *першому розділі дисертації* представлено результати теоретичного аналізу проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я у закладах вищої освіти до взаємодії в мультиміждисциплінарних командах. Встановлено, що нормативно-правове забезпечення професійної підготовки фахівців визначається положеннями чинного законодавства України, державними стандартами вищої освіти та іншими нормативними документами, що регламентують професійну діяльність у сфері фізичної терапії та ерготерапії. З'ясовано, що підготовка майбутніх фахівців за відповідним напрямом в Україні здійснюється в університетах, академіях та інститутах.

Аналіз освітньо-професійних програм засвідчив їх спрямованість на формування загальних і спеціальних (фахових) компетентностей, розвиток клінічного мислення, здатності здійснювати оцінювання функціонального стану, визначати цілі та планувати реабілітаційні втручання, а також забезпечувати професійну взаємодію в мультиміждисциплінарній команді. Узагальнення досвіду європейських закладів вищої освіти дало змогу визначити основні підходи до підготовки фахівців галузі охорони здоров'я до мультиміждисциплінарної взаємодії. До найбільш поширених засобів її реалізації належать інтеграція змісту освітніх програм, упровадження міждисциплінарних освітніх компонентів, проведення спільних семінарів, практичних занять і тренінгів, орієнтованих на розвиток навичок командної роботи.

На основі аналізу наукової, психолого-педагогічної та професійно орієнтованої літератури уточнено зміст базових понять дослідження. Визначено, що взаємодію в мультиміждисциплінарній команді фахівців галузі охорони здоров'я доцільно розглядати як систему професійних відносин і спільної діяльності фахівців, що ґрунтується на інтеграції професійних компетентностей, ефективному професійному спілкуванні, партнерстві, координації спільних дій, взаємній довірі та повазі, підзвітності й спільній відповідальності за результати реабілітаційного процесу.

У *другому розділі дисертації* здійснено теоретичне обґрунтування авторської технології підготовки майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я до взаємодії в мультиміждисциплінарних командах. У структурі

технології виокремлено концептуально-орієнтаційний, змістовно-процесуальний та контрольньо-результативний блоки, що забезпечують послідовність і цілісність реалізації визначених завдань професійної підготовки. Визначено компоненти готовності майбутніх фахівців фізичної терапії та ерготерапії до взаємодії в мультиміждисциплінарній команді: мотиваційний, когнітивно-діяльнісний і практико-орієнтований.

Для оцінювання сформованості готовності майбутніх фахівців до професійної взаємодії визначено відповідні критерії: мотиваційно-вольовий, знаннєво-функціональний та рефлексивний, а також окреслено їх змістове наповнення та показники, що дали змогу здійснити комплексне оцінювання результативності запропонованої технології.

У *третьому розділі дисертації* представлено організаційно-методичні засади та результати педагогічного експерименту, спрямованого на перевірку ефективності авторської технології підготовки майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я до взаємодії в мультиміждисциплінарних командах. Реалізація технології передбачала інтеграцію теоретичної та практичної складових професійної підготовки, застосування коучингового підходу, професійно орієнтованих завдань, кейс-методу, ситуативного моделювання, організації самостійної роботи та засобів електронного навчання.

Важливою передумовою ефективної реалізації авторської технології стало створення визначених педагогічних умов, спрямованих на розвиток мотивації майбутніх фахівців до професійного самовдосконалення, формування навичок професійної комунікації та командної взаємодії, розвиток здатності до координації спільної професійної діяльності та усвідомлення власної ролі й відповідальності в мультиміждисциплінарній команді.

За результатами педагогічного експерименту в учасників експериментальної групи встановлено позитивну динаміку рівнів сформованості професійних знань, умінь і навичок, необхідних для ефективної взаємодії в мультиміждисциплінарній команді. Зокрема, зафіксовано покращення здатності до застосування клінічного мислення під час аналізу професійних ситуацій, здійснення ефективної комунікації з пацієнтами та представниками інших професійних груп, координації професійних дій, а також визначення

доцільності та змісту заходів фізичної терапії й ерготерапії відповідно до індивідуальних потреб пацієнта. Одержані результати підтверджують ефективність запропонованої технології та доцільність її використання в системі професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної терапії та ерготерапії.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Ретельний аналіз тексту дисертації дає підстави стверджувати, що при проведенні дослідження і описі його результатів Оленою Візірякіною дотримано принципів академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом, позитивно оцінюючи наукове та практичне значення здобутих дисертанткою результатів, вважаємо за доцільне назвати деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання

1. Відзначаючи логічність, структурованість і глибину наукової розвідки О. М. Візірякіної, хочемо зазначити, що робота лише виграла б, якби авторка звернула більш прицільну увагу на сучасні закордонні технології у процесі підготовки майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я до взаємодії у мультиміждисциплінарних командах та провела паралелі.

2. Робота значно б виграла в прогностичному плані, якби містила ще й аналіз чинників, що негативно впливають на формування рівня готовності майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я до видів діяльності, що сприяють формуванню професійного мислення та усвідомлення значущості міждисциплінарної взаємодії у майбутній професійній діяльності.

3. Підкреслюючи послідовність і ґрунтовність наукового дослідження Олени Візірякіної при аналізі професійної підготовки майбутніх фахівців охорони здоров'я у мультиміждисциплінарних командах, як системи професійних відносин та спільної діяльності фахівців галузі охорони здоров'я у системі вищої освіти на нашу думку, доцільним видається вивчення досвіду не тільки їх фахової підготовки, але і готовності до фахової діяльності що актуалізує потребу організації та впровадження даних технологій.

4. Нам видається, що більшої дослідницької уваги потребує питання відносно використання технологій дистанційного навчання у підготовці майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я до взаємодії

у мультиміждисциплінарних командах, що спрямовані на оволодіння технологіями аудиторних (практичних) занять та у процесі проходження клінічної практики.

Проте зазначені дискусійні положення та власне бачення щодо вдосконалення роботи суттєво не впливають на позитивне враження від рецензованого наукового дослідження.

Висновок. Вважаємо, що робота виконана на високому теоретико-методологічному та практичному рівнях, що дає підстави стверджувати, що дисертація Візирякіної Олени Михайлівни «Підготовка майбутніх фахівців галузі охорони здоров'я в закладах вищої освіти до взаємодії в мультиміждисциплінарних командах», є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним особисто з використанням релевантних методів наукового пізнання. Результати дослідження вирішують поставлені завдання та є новими, теоретично й практично значущими. Дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка, Олена Михайлівна Візирякіна, заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри – професор кафедри
теорії та методики фізичної культури
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка

Петро РИБАЛКО

